

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

IV. ÚS 433/2022-21

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Ladislava Duditša (sudca spravodajca) a zo sudcov Libora Duľu a Miroslava Duriša v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľa [REDAKOVANÉ], zastúpeného spoločnosťou URBAN STEINECKER GAŠPEREC BOŠANSKÝ, s. r. o., advokátska kancelária, Havlíčkova 16, Bratislava, IČO 47 244 895, v mene ktorej koná advokát JUDr. Ondrej Urban, MBA, proti uzneseniu Okresného súdu Malacky č. k. 27 C 98/2017 z 15. júla 2022 v spojení s uznesením z 9. februára 2022 takto

r o z h o d o l :

Ústavnú sťažnosť **o d m i e t a .**

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľa a skutkový stav veci

1. Sťažovateľ sa ústavnou sťažnosťou doručенou ústavnému súdu 8. augusta 2022 domáha vyslovenia porušenia základného práva vlastníť majetok podľa čl. 20 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“), podľa čl. 11 ods. 1 Listiny základných práv a slobôd (ďalej len „listina“) a podľa čl. 1 Dodatkového protokolu k Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dodatkový protokol“), základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a čl. 36 ods. 1 listiny a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) rozhodnutiami Okresného súdu Malacky (ďalej len „okresný súd“) označenými v záhlaví tohto uznesenia. Sťažovateľ navrhuje, aby ústavný súd napadnuté rozhodnutie z 15. júla 2022 zrušil a vec vrátil okresnému súdu na ďalšie konanie a rozhodnutie.

2. Z ústavnej sťažnosti a jej príloh vyplýva, že sťažovateľ sa na okresnom súde žalobou domáhal určenia, (i) že zmluva o spotrebiteľskom úvere je bezúročná a bez poplatkov, (ii) že je povinný zaplatiť žalovanej podľa tejto zmluvy zo splátky č. 49 len sumu 57,61 eur a (iii) že nie je žalovanej povinný zaplatiť splátky č. 50 až 72 a zvyšnú časť splátky č. 49. Okresný súd rozsudkom z 11. júna 2020 žalobu zamietol a priznal žalovanej nárok na náhradu trov konania v rozsahu 100 %. Krajský súd v Bratislave na odvolanie sťažovateľa rozsudkom č. k. 16 Co 140/2020

z 29. júna 2021 potvrdil napadnutý rozsudok súdu prvej inštancie a žalovanej priznal plný nárok na náhradu trov odvolacieho konania. Okresný súd uznesením č. k. 27 C 98/2017-245 z 9. februára 2022 (ďalej len „uznesenie vyššieho súdneho úradníka“) rozhodol, že sťažovateľ je povinný zaplatiť žalovanej náhradu trov konania vo výške 1 253,39 eur. Následnú sťažnosť sťažovateľa, v ktorej namietal výšku trov s poukazom na účelnosť a hospodárnosť jednotlivých priznaných úkonov a neúčelnosť využitia advokáta so sídlom v Poprade, sudkyňa okresného súdu uznesením z 15. júla 2022 (ďalej aj „napadnuté rozhodnutie“) zamietla.

3. Uznesenie vyššieho súdneho úradníka obsahuje rekapituláciu predmetu konania a vyčíslených trov konania. Základnú sadzbu tarifnej odmeny za jeden úkon právnej služby podľa § 11 ods. 1 písm. c) vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov (ďalej len „vyhláška“) určil súd na sumu 68 eur, sumu 75,38 eur a sumu 81,69 eur (za roky 2017, 2019 a 2020). Označil sedem úkonov právnej služby, za ktoré patrí advokátovi žalovanej odmena podľa § 13a vyhlášky spolu s režijným paušálom vo výške 592,63 eur. Podľa súdu vznikol zástupcovi žalovanej nárok na náhradu za stratu času za 16 polhodín strávených na ceste Poprad – Malacky a späť za účasť na pojednávaní z júna 2020 v celkovej výške 283,20 eur. Odmena za cestovné výdavky právneho zástupcu žalovanej patrí vo výške 168,66 eur. Odmenu v sume 1 044,49 eur zvýšil súd o daň z pridanej hodnoty vo výške 208,90 eur. Všetky úkony právnej služby boli podľa okresného súdu riadne vykonané a preukázané a účelne vynaložené. Okresný súd v situácii, keď žalovaná so sídlom v Bratislave sa dala zastúpiť právnym zástupcom so sídlom v Poprade, bez ďalšieho nemohol konštatovať, že by išlo o zneužitie práva na advokáta. Náhrada trov konania je súčasťou práva na súdnu ochranu a strana má právo nechať sa zastúpiť advokátom.

4. V napadnutom rozhodnutí sudkyňa dospela k záveru, že sťažnosť nie je dôvodná. Nestotožnila sa s nazeraním sťažovateľa na účelnosť a hospodárnosť dupliky žalovanej. Upriamila pozornosť na význam tohto procesného postupu v súdnom spore pre naplnenie princípov kontradiktórnosti konania, rovnosti zbraní a konania bez prietahov. Žalovaná bola vyzvaná na dupliku súdom, išlo o využitie jej oprávnenia a prostriedok jej procesnej obrany. Nešlo len o formálne podanie, ale žalovaná skutočne reagovala na tvrdenia uvádzané sťažovateľom v jeho replike z 28. júla 2017, a preto nie je tento úkon právnej služby možné považovať za nadbytočný alebo nehospodárny a neúčelný. Ani pri dvoch namietaných úkonoch zo septembra 2020 sa sudkyňa nestotožnila s námietkami sťažovateľa. Žalovaná pri vyjadrení k odvolaniu postupovala na základe výzvy okresného súdu postupujúceho podľa § 373 ods. 3 Civilného sporového poriadku (ďalej aj „CSP“), využila zákonnú možnosť vyjadriť sa k odvolacím argumentom sťažovateľa. Z následného vyjadrenia sťažovateľa sudkyňa vyvodila, že považoval vyjadrenie žalovanej za relevantné, pretože sa k nemu vyjadril. Okresný súd potom umožnil žalovanej vyjadriť sa k vyjadreniu sťažovateľa podľa § 374 ods. 2 CSP. Obdobie 25 dní medzi vyjadreniami žalovanej sudkyňa nepovažovala za dôvod neúčelnosti úkonu a vyzdvihla rýchlosť konania súdu a sťažovateľa. Žalovaná reagovala na vyjadrenia a argumenty sťažovateľa, uskutočnila to na výzvu súdu, išlo o naplnenie jej práva na spravodlivý proces. Vyjadrenia žalovanej reagovali na podania sťažovateľa a podľa sudkyne po zhodnotení ich obsahu nemožno konštatovať, že šlo o neúčelné a nehospodárne úkony.

5. K námietkam sťažovateľa proti priznaniu náhrady za stratu času a cestovných výdavkov okresný súd uviedol, že nemožno opodstatnenosť nepriznania takýchto nákladov vyvodiť zo skutočnosti, že sídlo advokáta je mimo bydliska účastníka i sídla súdu prvej inštancie ani z možnosti využitia

inštitútu právnej substitúcie majúcej dispozitívny charakter. Vyhláška priznáva advokátovi možnosť uplatnenia týchto účelne vynaložených náhrad. Pri náhradách cestovného sa účelnosťou rozumie najmä voľba vhodného dopravného prostriedku s ohľadom na sídlo advokátskej kancelárie a miesto procesného úkonu jeho dostupnosťou z hľadiska vlakovej a autobusovej dopravy. Súčasne treba brať do úvahy i výšku náhrady za stratu času, ktorá pri použití relatívne nákladnejšieho dopravného prostriedku môže byť v konečnom dôsledku efektívnejšia než pri inom menej nákladnom prostriedku dopravy. Podľa súdu ak sa právny zástupca žalovanej riadne dostavil na nariadené pojednávania a z jeho konania nevznikli žiadne prietahy či neúčelne realizované úkony súdu, nemožno náklady právneho zastúpenia považovať za neúčelné. Na predmetnom pojednávaní sa zástupca žalovanej zúčastnil, bol aj vyhlásený rozsudok, z jeho konania tak nevznikli žiadne ďalšie prietahy, jeho účasť súd hodnotil ako účelnú. Zdôraznil, že nebolo preukázané, že by si žalovaná zvolila na zastupovanie advokáta so sídlom kancelárie v Poprade výlučne z dôvodov neúčelného zvyšovania trov konania, t. j. šikanózne. V tomto smere nemožno obmedzovať účastníka konania v práve zvoliť si zástupcu aj mimo sídla či obvodu miestne príslušného súdu. Okresný súd odkázal na rozhodnutia Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 5 MCdo 21/2009 (postup súdu spočívajúci vo vylúčení náhrad za stratu času z nákladov právneho zastúpenia len preto, lebo sa sídlo kancelárie nenachádza v okrese sídla konajúceho súdu alebo bydliska účastníka konania, nezodpovedá cieľu § 142 až § 150 Občianskeho súdneho poriadku, resp. § 255 až § 261 CSP) a sp. zn. 2 MCdo 16/2008 (takýto postup súdu by predstavoval obmedzenie práva slobodnej voľby advokáta).

II.

Argumentácia sťažovateľa

6. Okresný súd rozhodol ústavne nekonformne a nezákonne. Sudca nenapravil procesný postup vyššieho súdneho úradníka, odoprel sťažovateľovi právo na spravodlivý proces, zamedzil mu prístup k súdu. Sudkyňa okresného súdu napadnuté rozhodnutie nijakým spôsobom bližšie dostatočne zákonne neodôvodnila. Okresný súd postupoval maximálne formalisticky a striktnie. Náhrada trov nemala byť žalovanej priznaná v rozsahu 100 %, pretože (i) mala byť zohľadnená možnosť moderácie podľa § 257 CSP, (ii) nebola zohľadnená účelnosť zastupovania a hospodárnosť úkonov, (iii) špekulatívne bol zvolený advokát z protihľanej strany republiky. Okresný súd mal stranám nepriznať nárok na náhradu trov. Suma náhrady trov právneho zastúpenia predstavuje pri príjme sťažovateľa a pri jeho postavení ako spotrebiteľa neprimeranú tvrdošť. Priznanie náhrady straty času vo výške 283,20 eur v kombinácii s cestovnými nákladmi vo výške 168,66 eur je právne neudržateľné a v rozpore s ochranou spotrebiteľa. Tieto výdavky predstavujú 1/3 celkových priznaných trov konania, pôsobí to šikanózne, hoci sa vykonalo len jedno pojednávanie. Výška, ktorú má sťažovateľ uhradiť žalovanej, je neproporčná k predmetu sporu a výsledku, o ktorý sa sťažovateľ usiloval. Okresný súd nezohľadnil neúčelnosť a nehospodárnosť úkonov právnej služby. Úkony zo strany žalovanej (duplika z roku 2017, vyjadrenie k odvolaniu sťažovateľa z 3. septembra 2020 a vyjadrenie k vyjadreniu sťažovateľa z 28. septembra 2020) neboli odôvodnené ani účelné podľa § 251 CSP, sudca ich však „*odobril*“. Odmena za tieto úkony právnomu zástupcovi žalovanej nemala patriť, prípadne mala byť priznaná čiastočne. Súd mal znížiť vzniknuté cestovné náhrady a náhradu za stratu času, a preto boli porušené označené základné práva.

III. Predbežné prerokovanie ústavnej sťažnosti

III.1. K napadnutému uzneseniu vyššieho súdneho úradníka:

7. Z princípu subsidiarity vyplýva, že právomoc ústavného súdu poskytnúť ochranu základným právam a slobodám je daná iba vtedy, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhodujú všeobecné súdy. Ak ústavný súd pri predbežnom prerokovaní sťažnosti zistí, že sťažovateľ sa ochrany svojich základných práv alebo slobôd môže domôcť využitím jemu dostupných a účinných prostriedkov nápravy pred iným (všeobecným) súdom, musí takúto sťažnosť odmietnuť z dôvodu nedostatku právomoci na jej prerokovanie (m. m. IV. ÚS 115/07).

8. V rámci predbežného prerokovania návrhu na začatie konania ústavný súd dospel k záveru, že na preskúmanie napadnutého uznesenia okresného súdu vydaného vyšším súdnym úradníkom 9. februára 2022 bol v konaní o sťažnosti podľa Civilného sporového poriadku príslušný okresný súd, ktorého právomoc predchádzala právomoci ústavného súdu, a preto ústavnú sťažnosť sťažovateľa v časti, ktorou namietal porušenie svojich označených základných práv uznesením vyššieho súdneho úradníka, odmietol podľa § 56 ods. 2 písm. a) zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) pre nedostatok právomoci na jej prerokovanie.

III.2. K porušeniu práv podľa čl. 46 ods. 1 ústavy, čl. 36 ods. 1 listiny a čl. 6 ods. 1 dohovoru napadnutým rozhodnutím z 15. júla 2022:

9. Sťažovateľ vyčíta napadnutému rozhodnutiu jeho nesprávnosť, nedostatočné odôvodnenie, ústavnú nekonformnosť, zamedzenie prístupu k súdu.

10. Podstata základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy spočíva v tom, že každý sa môže domáhať ochrany svojich práv na súde. Každý má právo na to, aby sa v jeho veci vykonal ústavne súladný výklad aplikovanej právnej normy, ktorý predpokladá použitie ústavne súladne interpretovanej platnej a účinnej normy na zistený stav veci. Všeobecný súd musí vykladať a používať ustanovenia na vec sa vzťahujúcich zákonných predpisov v súlade s účelom základného práva na súdnu ochranu. Aplikáciou a výkladom týchto ustanovení nemožno toto ani iné základné práva obmedziť spôsobom zasahujúcim do ich podstaty a zmyslu.

11. Z judikatúry ústavného súdu vyplýva, že obsahom základného práva podľa čl. 46 ods. 1 ústavy je *ratione materiae* aj právo na rozhodnutie o trovách konania, resp. o náhrade trov konania v súlade so zákonom (I. ÚS 198/07, II. ÚS 272/08). Rozhodovanie o trovách konania je integrálnou súčasťou občianskeho súdneho konania (I. ÚS 119/2012, I. ÚS 233/2017). V rámci tohto rozhodovania však v zásade ide vždy o aplikáciu jednoduchého práva, takže ústavný súd rozhodnutia o trovách konania meritorne preskúmava iba výnimočne, a to v prípadoch, ak samotné rozhodnutie všeobecného súdu je takým excesom z požiadaviek kladených na spravodlivý proces alebo ide o také extrémne vybočenie z princípu spravodlivosti, že je spôsobilé zasiahnuť do ústavnoprávnej roviny, a teda i do práv účastníka konania, ktorý podal ústavnú sťažnosť (IV. ÚS 248/08, III. ÚS 48/2013, II. ÚS 364/2014).

12. Ústavný súd v minulosti rozhodol o porušení práv sťažovateľov rozhodnutiami všeobecných súdov o trovách konania, napríklad v prípadoch nerešpektovania príslušných ustanovení zákona a vyhlášky (I. ÚS 119/2012, IV. ÚS 431/2018) či v prípade nedostatočného, nepreskúmateľného odôvodnenia a svojvôle (I. ÚS 423/2010, IV. ÚS 348/2011, II. ÚS 837/2015).

13. Pri rozhodovaní okresného súdu o výške náhrady trov konania bola podľa zistenia ústavného súdu spornou účelnosť a hospodárnosť troch priznaných úkonov právnej služby (bod 4), ako aj nárok na náhradu za stratu času a cestovných výdavkov advokáta žalovanej (body 3 a 5). Sťažovateľ odvodzuje porušenie ním označených základných práv od porušenia § 251 CSP, keď neboli zohľadnené účelnosť a hospodárnosť ním namietaných úkonov právnej služby, ktoré vstupovali do konečnej výšky priznaných trov konania.

14. Ústavný súd v okolnostiach prípadu po oboznámení sa s napadnutým rozhodnutím, ktoré posudzoval vo vzájomnej súvislosti s uznesením vyššieho súdneho úradníka (IV. ÚS 350/09), nezistil žiadny dôvod na záver, že predmetné ustanovenie procesného predpisu bolo okresným súdom aplikované ústavne nekonformným spôsobom alebo príliš formalisticky. Okresný súd odôvodnil, prečo jednotlivé tri namietané úkony právnej služby, ako aj náhradu za stratu času a cestovné výdavky priznal. Z odôvodnenia vyplýva, že v rozhodovacom procese skúmal splnenie normatívnych predpokladov vyžadovaných v § 251 CSP. Tu okresný súd uviedol individuálne pomerne konkrétne dôvody, z ktorých považoval uplatnené výdavky za trovy konania.

15. Pri výdavkoch spojených so zastúpením strany advokátom sa považuje za všeobecne akceptovateľnú ich potreba v súvislosti s vedením sporu. Za účelné a odôvodnené sa bez pochybností považujú výdavky na odmenu advokáta za podania vo veci samej, podania realizované na výzvu súdu a za zastupovanie na pojednávaní (SEDLAČKO, F. In: ŠTEVČEK, M., FICOVÁ, S., BARICOVÁ, J., MESIARKINOVÁ, S., BAJÁNKOVÁ, J., TOMAČOVIČ, M. a kol. *Civilný sporový poriadok. Komentár*. Praha : C. H. Beck, 2016, s. 893.). Nie je vylúčená však ani ich korekcia súdom, ak by nebolo možné považovať výdavky za nevyhnutné na riadne uplatnenie alebo bránenie práva pred súdom, napr. pri zneužití práva na zastupovanie advokátom. To je však potrebné skúmať v každom prípade osobitne. Okresný súd skúmal aj toto kritérium, avšak nedospel k záveru o jeho naplnení. Na tomto závere okresného súdu ústavný súd nepozoruje známky prílišného formalizmu.

16. Okresný súd odôvodnil účelnosť jednotlivých priznaných úkonov právnej služby tým, že išlo o reakciu na podania sťažovateľa a na jeho argumenty. Sťažovateľ konkrétne neuviedol, v čom okresný súd neodôvodnil svoje rozhodnutie, vecne nespochybnil účelnosť trov vo vzťahu k obsahu podaní protistrany. Všeobecné tvrdenia o tom, že podania žalovanej neobsahovali žiadnu novú právnu argumentáciu, iba zhrnutie už uvedených skutočností, podľa názoru ústavného súdu nepostačujú na spochybnenie ústavnej udržateľnosti odôvodnenia okresného súdu.

17. K náhradám za stratu času a cestovným výdavkom okresný súd odpovedal na argumenty sťažovateľa o neúčelnosti a nevhodnosti. Zohľadnil aj konanie advokáta žalovanej a jej pričinenie k plynulosti priebehu konania. Ako prioritné kritérium si vzal pravidlo slobodnej voľby advokáta a pri výkone tohto práva žalovanou nezistil zneužitie. Dôvodom vyhodnotenia (časti) trov právneho zastúpenia pozostávajúcich z cestovného a náhrady za stratu času ako neúčelných však nemôže byť bez ďalšieho iba samotná okolnosť väčšej vzdialenosti sídla právneho zástupcu od sídla konajúceho všeobecného súdu (III. ÚS 216/2022). Ústavný súd zároveň nie je v pozícii, aby

všeobecne prehodnocoval rozhodnutia všeobecných súdov o účelnosti a hospodárnosti uplatnených či priznaných trov konania. Argumentácia sťažovateľa, ktorá ústavný súd stavia pred takéto rozhodnutie nemôže byť v princípe úspešná, pretože ústavný súd nie je ďalšou opravnou inštanciou vo vzťahu k rozhodnutiam všeobecných súdov o výške trov konania. Úlohou ústavného súdu je identifikovať extrémne vybočenia z medzí interpretácie a aplikácie práva všeobecnými súdmi.

18. Ak sťažovateľ smeruje námietky o ústavne nesúladnej aplikácii § 257 CSP proti uzneseniu, ktorým okresný súd rozhodoval o výške už právoplatne priznaného nároku, neexistuje medzi ním a namietaným porušením základných práv sťažovateľa príčinná súvislosť, a preto považuje ústavný súd ústavnú sťažnosť sťažovateľa v tejto časti za zjavne neopodstatnenú (podobne II. ÚS 229/2020). Sťažovateľ mohol námietky vo vzťahu k novej aplikácii § 257 CSP uplatniť jedine vo vzťahu k rozhodnutiu o nároku na náhradu trov, a to aj v podobe dovolacích námietok podľa § 420 CSP.

19. Ústavný súd konštatuje, že súdna ochrana poskytnutá okresným súdom sťažovateľovi nevykazuje nedostatky dosahujúce intenzitu porušenia práva na spravodlivý proces či odopretia prístupu k súdu. Z ústavnoprávneho hľadiska nie je v tomto prípade dôvod na prehodnocovanie jeho záverov, ktoré nie sú ústavné neudržateľné. Okresný súd sa prijateľným spôsobom vysporiadal s podstatnými námietkami, ktoré sťažovateľ predniesol vo svojej sťažnosti. Svoje závery odôvodnil spôsobom, ktorý spätne umožňuje vykonať ich prieskum. Z vecného hľadiska išlo v zásade o problematiku akcesorického nároku (príslušenstva pohľadávky), resp. (náhrady) trov konania, pri ktorej ústavný súd postupuje zdržanlivejšie (m. m. II. ÚS 31/04, IV. ÚS 45/06, I. ÚS 156/2010, IV. ÚS 40/2011). Skutočnosť, že sťažovateľ sa s právnym názorom okresného súdu nestotožňuje, nestačí na prijatie záveru o ústavnej nekonformite napadnutého rozhodnutia. Aj stabilná rozhodovacia činnosť ústavného súdu (II. ÚS 4/94, II. ÚS 3/97, I. ÚS 204/2010) rešpektuje názor, podľa ktorého nemožno právo na súdnu ochranu stotožňovať s procesným úspechom.

20. Ústavný súd preto dospel k záveru, že ústavná sťažnosť sťažovateľa v časti, ktorou namieta porušenie svojho základného práva podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a čl. 36 ods. 1 listiny i práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru napadnutým rozhodnutím, je zjavne neopodstatnená. Medzi napadnutým rozhodnutím a obsahom označených práv neexistuje príčinná súvislosť, na základe ktorej by po prijatí ústavnej sťažnosti na ďalšie konanie mohol reálne dospieť k záveru o ich porušení. Ústavnú sťažnosť z tohto dôvodu ústavný súd odmietol podľa § 56 ods. 2 písm. g) zákona o ústavnom súde.

III.3. K porušeniu práv podľa čl. 20 ods. 1 ústavy, čl. 11 ods. 1 listiny a čl. 1 dodatkového protokolu napadnutým rozhodnutím z 15. júla 2022:

21. Sťažovateľ porušenie hmotných práv argumentačne odvíjal prevažne od namietaného porušenia práv procesnej povahy, tvrdiac, že uhradením náhrady trov konania dôjde k bezdôvodnému obohateniu zástupcu žalovanej, akcentoval neprimeranosť ich výšky k predmetu konania.

22. Ústavný súd vykladá a aplikuje čl. 20 ústavy, resp. čl. 11 ods. 1 listiny tak, aby jeho výklad a aplikácia boli v súlade s čl. 1 dodatkového protokolu (PL. ÚS 17/00) i s jeho výkladom a aplikáciou Európskym súdom pre ľudské práva, ktorý vo viacerých prípadoch preskúmal súdny príkaz, ktorým bolo rozhodnuté o znášaní výdavkov protistrany, ako zásah do práva na pokojné

užívanie majetku, ktoré spadá do prvého pravidla podľa prvej vety prvého odseku čl. 1 dodatkového protokolu.

23. V prípade sťažovateľa je predmetom ústavnej sťažnosti rozhodnutie o výške trov konania vydané v nadväznosti na rozhodnutie o nároku na náhradu trov konania po prehratom spore, ktorým je mu v konečnom dôsledku uložená povinnosť zaplatiť výdavky protistrany. Sťažovateľ sa môže dovoliavať porušenia čl. 1 dodatkového protokolu iba vtedy, ak sa napadnuté rozhodnutie týka jeho „majetku“ v zmysle tohto ustanovenia. „Majetok“ môže byť buď „existujúci majetok“, alebo majetková hodnota vrátane pohľadávok, v súvislosti s ktorými môže sťažovateľ namietat' prinajmenšom „legitímne očakávanie“, že získa účinné užívanie vlastníckeho práva. Sťažovateľ nemal po právoplatnom skončení konania priznaný nárok na náhradu trov konania. Muselo mu odvtedy byť zrejmé, že vynaložené trovy bude znášať trvale zo svojho. Týmto momentom boli ukončené jeho legitímne očakávania na ochranu jeho majetku v súvislosti s uplatňovaným majetkovým nárokom vo veci samej, ako aj majetkovými nárokmi spojenými s vynaloženými trovami na zastupovanie jeho advokátom. Stratil teda majetkové nároky, ktorých ochrany by sa mohol domáhať v konaní.

24. Sťažovateľ za majetok považuje náhradu trov konania, ktorú je povinný zaplatiť na základe napadnutého rozhodnutia. Vzhľadom na určenie výšky trov konania napadnutým rozhodnutím je dostatočne určito vymedzený aj rozsah existujúceho majetku, ktorý môže byť dotknutý. Takéto vymedzenie majetku ústavný súd preto považuje za postačujúce na založenie možnosti jeho ochrany prostredníctvom hmotných práv garantovaných označenými článkami.

25. Zásah do pokojného užívania majetku by mal byť zákonný, a nie arbitrárny, aby bol v súlade s čl. 1 dodatkového protokolu (Iatridis proti Grécku, rozsudok z 25. 3. 1999, ods. 58). Preverovanie zákonnosti ako správnosti interpretácie a aplikácie jednoduchého práva v rámci tohto kroku ústavným súdom je však obmedzené a nemalo by dochádzať k nahrádzaniu postavenia všeobecných súdov. K požiadavke zákonnosti zásahu ústavný súd uvádza, že sťažovateľ nespochybňoval, že napadnuté rozhodnutie má základ v ustanovení zákona. Žiadne závažné pochybnosti v tomto smere nespozoroval ani ústavný súd. Okresný súd rozhodol procesným predpisom predpokladaným spôsobom (podľa § 248 až § 250 CSP). Sťažnostné námietky smerovali k aplikácii § 251 CSP a ustanovení vyhlášky, konkrétne na posúdenie, či tri úkony právnej služby, náhrada za stratu času a cestovné výdavky spĺňali všetky kritériá predpokladané týmto ustanovením zákona. Sťažovateľ namieta, že s jeho názorom na posúdenie účelnosti a hospodárnosti týchto výdavkov sa okresný súd nestotožnil. Námietky sťažovateľa k potrebe aplikácie § 257 CSP v napadnutom rozhodnutí vzhľadom na už uvedené (bod 18) nemôžu mať nádej na úspech. Vzhľadom na závery uvedené v časti III.2 ústavný súd len stručne konštatuje, že napadnuté rozhodnutie vyhovuje požiadavke zákonnosti zásahu, keď nie je zjavne arbitrárne.

26. Rozhodovanie o výške trov konania v civilnom spore (ako logické doplnenie rozhodnutia o nároku na trovy konania, pozn.) plní prinajmenšom dve významné funkcie, a to preventívnu a sankčnú. Prístup k súdnemu konaniu bez nutnosti akýchkoľvek výdajov so sebou nesie riziko jeho zneužívania (zbytočné či svojvoľné súdenie, tzv. sudičstvo). Proti takým prístupom by mala právna úprava trov konania pôsobiť preventívne; účastník konania, ktorý svojím protiprávnym konaním zapríčinil, že druhá strana musí brániť svoje práva v súdnom konaní, zásadne ponesie sankciu v podobe povinnosti nahradiť trovy konania, ktoré jej takto vznikli pri procesnej obrane. Európsky súd pre ľudské práva akceptuje, že pravidlo „kto prehral, ten platí“ sleduje legitímny cieľ zaručenia

riadneho fungovania spravodlivosti a ochrany práv iných, pretože odrádza od neodôvodneného súdenia a nadmerných nákladov (Cindrić a Belšić proti Chorvátsku, rozsudok zo 6. 9. 2016, ods. 121). Takéto pravidlo v princípe nemôže byť považované za rozporné s čl. 20 ods. 1 ústavy či čl. 1 dodatkového protokolu. Do rozhodnutia v konaní podľa čl. 125 ústavy je prezumovaná jeho ústavnosť. Napadnuté rozhodnutie z týchto dôvodov sledovalo legitímny cieľ.

27. Medzi potrebami všeobecného záujmu spoločnosti a požiadavkami ochrany základných práv jednotlivca musí byť vzťah spravodlivej rovnováhy (Sporrong a Lönnroth proti Švédsku, rozsudok z 23. 9. 1982, ods. 69). Ústavný súd poznamenáva, že strany civilného konania majú v § 257 CSP poskytnutú príležitosť na moderovanie primeranosti nákladov vedenia sporu ako výnimku zo zásady zodpovednosti za výsledok. Toto ustanovenie slúži na odstránenie neprimeranej tvrdosti alebo zjavných nespravodlivostí v dôsledku bezvýhradného aplikovania zásad zodpovednosti za výsledok alebo zodpovednosti na zavinenie. Sťažovateľ v tomto smere ale nemohol pred ústavným súdom uspieť z dôvodov už uvedených. Ani strana, ktorá spor prehrala, nehradí úspešnej strane všetky jej výdavky, ale len tie, ktoré je možné považovať za účelne vynaložené na uplatňovanie alebo bránenie práva. Teda aj vo fáze rozhodovania o výške trov civilného konania je možné uplatniť zákonom predpokladaný korektív podľa § 251 CSP. Ten sa vzťahuje aj na výdavky spojené so zastúpením strany advokátom, aby sa rozlíšilo zastupovanie advokátom ako využitie ústavne zaručeného práva na právnu pomoc od jeho zneužitia na úkor protistrany.

28. Ústavný súd je presvedčený, že v posudzovanej veci okresný súd aplikoval tieto pravidlá pri zohľadnení osobitných okolností prípadu sťažovateľa. Urobil tak už v uznesení vyššieho súdneho úradníka a navyše na konkrétne námietky sťažovateľa reagoval uvedením dostatočných dôvodov. Vyjadril sa individuálne k potrebe ich vynaloženia na bránenie subjektívneho práva žalovanej v spore ako k sledovanému cieľu, zohľadnil aj správanie žalovanej v spore ako relevantné kritérium, a preto priznaním (resp. určením výšky) trov protistrany s uvedením dostatočných a relevantných dôvodov na ich odôvodnenosť a účelnosť podľa požiadaviek zákona okresný súd spravodlivo vyvážil rozdielne záujmy, ktoré boli v stávke. Sťažovateľ nebol zaťažený nadmerným bremenom, ktoré by vychyľovalo potrebnú spravodlivú rovnováhu medzi všeobecným záujmom spoločnosti a základnými právami jednotlivca.

29. Napokon k primeranosti výšky trov ústavný súd uvádza, že napadnuté rozhodnutie napriek námietkam sťažovateľa o nepomere (trovy konania vo výške 1/7 spotrebiteľského úveru, pričom z priznaných trov predstavuje náhrada za stratu času a cestovné náhrady 1/3, pozn.) nevyvoláva pochybnosti o spravodlivej rovnováhe, ktoré by bolo potrebné bližšie skúmať v štádiu po prijatí veci na ďalšie konanie. Sťažovateľ primeriaval priznanú náhradu trov konania súčasne aj k predmetu konania. Ústavný súd poznamenáva, že sťažovateľ opomína zohľadniť, akú výhodu by získal v prípade úspechu jeho žaloby o určenie, že spotrebiteľská zmluva je bezúročná a bez poplatkov. Z ústavnej sťažnosti vyplýva, že úver bol poskytnutý vo výške 7 272 eur a sťažovateľ sa domáhal aj určenia, že nie je povinný žalovanej zaplatiť 22 splátok (vo výške 92,73 eura, pozn.), teda spolu viac ako sumu 2 000 eur. Aj v tomto kontexte je podľa názoru ústavného súdu potrebné nahliadať na primeranosť výšky trov konania, ak sa prirovnáva k predmetu konania.

30. Ak sa sťažovateľ odvoláva na svoje právne postavenie spotrebiteľa, ústavný súd uvádza, že to v tomto prípade zjavne nemohlo mať vplyv na výšku trov konania, pretože nebol v spore úspešný, a to ani čiastočne. Sťažovateľ má síce ako klient advokáta v zmysle vyhlášky pri domáhaní sa svojich práv zo spotrebiteľskej zmluvy určitú „ochranu“ pre prípad neúspechu v spore v podobe

regulovanej maximálnej výšky odmeny podľa § 11 ods. 1 písm. b) vyhlášky. V prípade jeho čo i len čiastočného úspechu toto pravidlo podľa § 11 ods. 2 vyhlášky neplatí. Ide o pravidlá uplatniteľné len na tarifnú odmenu advokáta, a nie na náhradu hotových výdavkov a náhradu za stratu času. Sťažovateľ si pred iniciovaním súdneho sporu mal byť vedomý následkov preňho prípadne nepriaznivého rozhodnutia. Ústavný súd dodáva, že výška tarifnej odmeny mohla byť aj vyššia, keďže v posudzovanej veci išlo o náhradu trov protistrany (žalovanej, resp. jej advokáta), ktorá nebola spotrebiteľom, preto na určenie výšky priznaných trov na úhradu spotrebiteľom nebolo nevyhnutné aplikovať § 11 vyhlášky, ako to urobil okresný súd akceptujúci takéto vyúčtovanie odmeny advokáta žalovanej.

31. Legitímny cieľ predídania zbytočným súdnym sporom a zaťaženia neúspešnej strany nákladmi vzniknutými protistrane pri obrane sa javí byť ústavnému súdu v tomto prípade v primeranom pomere s právom sťažovateľa na ochranu jeho majetkovej sféry a vlastníctva.

32. Po preskúmaní napadnutého rozhodnutia okresného súdu dospel ústavný súd k záveru, že nič nesignalizuje, že by ním mohlo dôjsť k neprípustnému zásahu do základného práva sťažovateľa vlastníť majetok podľa čl. 20 ods. 1 ústavy a čl. 11 ods. 1 listiny, resp. podľa čl. 1 dodatkového protokolu, keďže okresný súd v posudzovanom prípade nezasiahol do právneho postavenia sťažovateľa a do jeho ústavných práv neodôvodneným spôsobom a sťažovateľovo právo na ochranu vlastníckeho práva teda nebolo týmto napadnutým rozhodnutím dotknuté ústavne neprípustným, teda arbitrárnym alebo zjavne neprimeraným, spôsobom. Neexistuje taká príčinná súvislosť, ktorá by zakladala možnosť vysloviť porušenie týchto práv napadnutým rozhodnutím po prijatí ústavnej sťažnosti na ďalšie konanie, v dôsledku čoho ústavný súd pri predbežnom prerokovaní ústavnú sťažnosť sťažovateľa aj v tejto časti odmietol ako zjavne neopodstatnenú podľa § 56 ods. 2 písm. g) zákona o ústavnom súde.

33. Keďže bola ústavná sťažnosť sťažovateľa odmietnutá ako celok, bolo bez významu zaoberať sa ďalšími v nej obsiahnutými návrhmi, ktoré sú viazané na vyslovenie porušenia práva. Podľa obsahu ústavnej sťažnosti žiadal sťažovateľ aj o odklad vykonateľnosti napadnutého rozhodnutia, túto požiadavku však nepremietol do petitu návrhu rozhodnutia ústavného súdu.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 20. septembra 2022

Ladislav Duditš
predseda senátu